

**Əziz
Ələkbərli**

Millet vəkili

(əvvəli ötən sayımızda)

Bu rayonların mədəni və iqtisadi cəhətdən son dərəcə geri qalmasını nəzərə almaqla, bunların Azərbaycana verilməsi əhalinin maddi-məişət şəraitini və ona mədəni-siyasi xidmət işini yaxşılaşdırmağa imkan yarırdadı.

ÜİK(b) MK-dən yuxarıda göstərilənlərdən əlavə aşağıdakı məsələlərə baxılmasını xahiş edirik:

Gürcüstanlı yoldaşlar Azərbaycan SSR-nin Balakən, Zaqatala və Qax rayonlarının Gürcüstan SSR-nin tərkibinə daxil edilməsi məsələsini qoyurlar.

Göstərilən rayonlarda əhalinin ümumi sayı 79.000 nəfər olduğu halda, cəmi 9.000 gürcü inqiloyun yaşamasına baxmayaraq, biz bu məsələyə baxılmasına etiraz etmirik, lakin bu məsələ ilə bir zamanda Gürcüstan SSR-nin demək olar yalnız azərbaycanlıların yaşadığı və bilavasitə Azərbaycan SSR-ə bitişik olan Borçalı rayonunun Azərbaycan SSR-nin tərkibinə daxil edilməsi məsələsinə də baxılmalıdır.

Və nəhayət biz, Dağıstan SSR-nin keçmişdə Azərbaycanın bir hissəsi kimi Bakı quberniyası tərkibinə daxil olan və hazırda Azərbaycan SSR-ə bitişik olan Dərbənd və Qasımkənd rayonları ərazilərinin Azərbaycan SSR tərkibinə qatılması məsələsini nəzərdən keçirməni xahiş edirik. Bu rayonların əhalisi əsasən azərbaycanlılardan ibarətdir, özü də maldarlıqla məşğul olan bu əhalinin yarıdan çoxu ilin 9 ayını Azərbaycanda keçirir.

Qaldırılmış bütün məsələlər üzrə təkliflərin hazırlanması üçün tərkibinə marağı olan hər bir respublikadan nümayəndələr daxil edilməklə ÜİK(b)P MK komissiyasının yaradılmasını məqsəduyğun hesab edirik.

Azərbaycan K(b)P MK katibi (M.C.Bağirov)

10 dekabr 1945-ci il N330, Bakı şəhəri."

Beləliklə, Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparmaq kimi murdar niyyətləri o vaxt boşa çıxan ermənilər, nəhayət, xaricdən ermənilərin gətirilib "Ermənistan"da yerləşdirilməsinə SSRİ rəhbərliyinin rəsmi razılığını alırlar.İ.Stalin 1945-ci il noyabr ayının 21-də "Xaricdən ermənilərin Sovet Ermənistanına qaytarılması tədbirləri haqqında" SSRİ Xalq Komissarları Sovetininin 2947 N-li qərarı idi. İ.Stalinin imzaladığı həmin sənədin iyrəncliyi öncə onda idi ki, burada xaricdə yaşayan ermənilərin Ermənistan SSR-ə məhz qaytarılmalarından söz açılırdı. Nə özləri, nə də ulu babaları Qafqazın üzünü görməyən bu ermənilər guya ki, nə vaxtsa onların olan bir əraziyə qayıdışları.

Bu sənədin ermənilər üçün nə demək olduğunu o vaxtkı Ermənistan rəhbəri Qr.Arutyunovun 1946-cı il fevralın 2-də İrəvan seçiciləri ilə görüşündəki çıxışından da aydın görmək olar. Həmin çıxışında o bu fərmanı "ermənilərin birləşmək arzusunun gerçəkləşməsinə imkan verən sənəd" kimi dəyərləndirir

istəyənlərin sayı 1 milyona yaxındır. Heç şübhəsiz, bunu SSRİ rəhbərliyindəki ermənilər və ermənipərəst qüvvələr və xaricdəki daşnaklar təşkil edirdilər. Lakin Qr.Arutyunovun yuxarıdakı çıxışında bir məkrli məqam da var ki, o da köçüb gəlmək istəyənlərlə (1 milyon) Ermənistanın onları qəbul edə bilmək imkanı (350-400 min) ara-

Moskvada nüfuzsahibi olan A.Mikoyan, L.Beriya və Deqanazov (Deqanazyan) böyük köməklik göstərirlər. Azərbaycanda Mingəçevir SES-in tikilməsi ilə əlaqədar 600 min hektar suvarılacaq yeni torpaq sahəsinin istismarı zərurətini bəhanəgətirərək M.C.Bağirovu da bu işə razılıq verməyə sövq edirlər. Be-

qüvvəsinin çatışmaması, habelə pambıqməhsuldarlığının yüksəldilməsi vəzifəsi Azərbaycan SSR-nin bu rayonlardakı əhalisinin artırılması məsələsini ortaya çıxarır.

Ermənistanda yaşayan azərbaycanlı əhalinin 130 min nəfər miqdarında həmin rayonlara köçürülməsi buməsələnin real həlli ola bilərdi.

Azərbaycanlıların 1948-1953-cü illər deportasiyası necə baş verdi?

Katolikos VI Gevork və Ermənistan K(b)P MK-nın katibi Qr.Arutyunov "Böyük Ermənistan" xülyasında

Azərbaycanlı əhalinin Ermənistandan Azərbaycana köçürülməsi xarici ölkələrdən öz vətənlərinə qayıdan ermənilərin qəbul edilməsi və yerləşdirilməsi vəzifəsini xeyli asanlaşdırmış olardı.

Azərbaycanlı əhalinin köçürülməsi nəticəsində boşalan torpaqlar və mənzillər Ermənistan qayıdan xarici ermənilər sırasından olan kəndlilərin məskunlaşdırılması üçün istifadə oluna bilərdi.

Bu mülahizələrə əsaslanmaqla Sizin sanksiyanızı xahiş edirik:

Ermənistan SSR-də yaşayan azərbaycanlı əhalinin Azərbaycan SSR-nin əhalisi az olan pambıqçılıq rayonlarına köçürülməsinə və boşalmış torpaqları və mənzilləri xarici ölkələrdən Ermənistan SSR-ə qayıdan ermənilərin qəbul edilməsi və yerləşdirilməsi üçün istifadə olunmasına;

Azərbaycan SSR və Ermənistan SSR Nazirlər Sove-

Ermənistanda yaşayan azərbaycanlı əhalinin 130 min nəfər miqdarında həmin rayonlara köçürülməsi buməsələnin real həlli ola bilərdi.

Azərbaycanlı əhalinin Ermənistandan Azərbaycana köçürülməsi xarici ölkələrdən öz vətənlərinə qayıdan ermənilərin qəbul edilməsi və yerləşdirilməsi vəzifəsini xeyli asanlaşdırmış olardı.

Azərbaycanlı əhalinin köçürülməsi nəticəsində boşalan torpaqlar və mənzillər Ermənistan qayıdan xarici ermənilər sırasından olan kəndlilərin məskunlaşdırılması üçün istifadə oluna bilərdi

sındakı fərqdır. Ona görə də Q.Arutyunyan sual qoyur: "Bəs biz yerdə qalan 500-600 min nəfərlə nə etməliyik?" Özü də cavab verir: "Biz Türkiyə tərəfindən işğal olunmuş erməni vilayətlərinin Sovet Ermənistanı-

lələklə, Ermənistan KP MK-nın birinci katibi Q.Arutyunov və Azərbaycan rəhbəri M.C.Bağirov 10 dekabr 1947-ci il tarixli aşağıdakı məktubla İ.V.Stalinə müraciət edirlər:

və onu "böyük Stalinin bütün erməni xalqına mehriban atalıq qayğısının təzahürü" hesab edir.

Qr.Arutyunovun məlumatına görə, qısa vaxtda Cənubi Amerikadan 32 min, Suriya və Livandan 50 min, Yunanıstandan 8 min, Tehrandan 17 min, Təbriz ermənilərinin 98 faizi, o cümlədən Fransa, Rumıniya, Bolqarıstan, Türkiyə və b. dövlətlərdən çoxlu sayda ermənilər Sovet Ermənistanı ərazisinə köçmək üçün müraciət etmişlər. Ümumiyyətlə isə, köçüb gəlmək

na qaytarılması məsələsini qoyuruq".

M.C.Bağirov deportasiya ilə bağlı məktuba necə oldu qol çəkdi?

Bundan sonra ermənilər növbəti məkrli plana əl atırlar, xaricdən "köçüb gələn" ermənilərin məskunlaşdırılması çətinlikləri guya aradan qaldırmaq məqsədilə Ermənistanda yaşayan azərbaycanlı əhalinin bir hissəsinin Azərbaycanın Kür-Araz ovalığına köçürülməsi ideyasını ortaya atırlar. Bu işdə onlara

"İ.V.Stalin yoldaşa

Son illər Azərbaycan və Ermənistan Respublikalarında baş vermiş təsərrüat dəyişiklikləri nəticəsində meydana çıxmış bir sıra məsələlər üzrə fikir mübadiləsi etdikdən sonra aşağıdakı təkliflərlə Sizə Son illər A.

Mingəçevir sisteminin həyata keçirilməsi zamanı suvarılma nəticəsində yeni torpaq sahələrinin meydana gəlməsi və pambıqçılıq rayonlarının mövcud kolxozlarında işçi

tinə köçürülmə qaydalarının işlənilməsi hazırlanmasına, habelə köçürülmənin həyata keçirilməsinə rəhbərlik edilməsi üçün birgə komissiyanın yaradılmasına icazə verilməsinə;

Bu tədbirlərlə əlaqədar xərclərin ittifaq büdcəsinə götürülməsinə.

Azərbaycan K(b)P MK katibi

(M. C.Bağirov)
Ermənistan K(b)P MK katibi
(Q.A.Arutyunov)

10 dekabr 1947-ci il"

(ardı gələn sayımızda)